

3. märts 2026

Lahend nr 45987/22 – õigus oma omandit segamatult kasutada

Landika vs. Sloveenia

Protokolli nr 1 artikkel 1

Asjaolud

Kaebajad on kaasuses V.L. õigusjärglased. Juhtum puudutab kaebajate võimetust tagasi saada V.L.-i „vanasid“ välisvaluutasääste, mis olid hoiustatud Ljubljana Panga Ljubljana („LBL“) Sarajevo filiaalis, vastavalt Sloveenias 2015. aastal vastu võetud seadusele pärast [Ališić and Others v. Bosnia and Herzegovina, Croatia, Serbia, Slovenia and the former Yugoslav Republic of Macedonia](#) kohtuotsust. Nende säästudega seotud nõue kanti 1998. aastal ametkondlikult üle Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni („FBH“) ametiasutuste hallatavasse erastamiskontole. Ülekanne tehti FBH poolt erastamisprotsessi alguses vastu võetud 1997. aasta erastamisprotsessi nõuete lahendamise seaduse („1997 Claims Settlement Act“) alusel. V.L. ega ka kaebajad kasutanud neid sääste erastamisprotsessis.

2015. aasta seadus, mis loodi Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse nr [60642/08](#) täitmiseks („Ališići rakendusseadus“), lõi mehhanismi varem LBL-i Sarajevo ja Zagrebi filiaalides hoiustatud, kuid välja maksmata „vanade“ välisvaluutasäästude tagasisaamiseks, tingimusel et täidetakse seaduses sätestatud nõuded. See skeem ei hõlmanud vahendeid, mis olid juba välja makstud või mis olid nendelt kontodelt üle kantud teistele kontodele, sealhulgas eraldi erastamiskontodele, mis olid mõeldud kindlaksmääratud eesmärkideks. V.L. taotlus selle seaduse alusel oma „vanade“ välisvaluutasäästude tagasisaamiseks jäeti rahuldamata põhjendusega, et säästud, mille suhtes oli toimunud nõuete ülekandmine, olid seaduse tagasimakseskeemist välistatud. Neid sääste ei kajastatud enam tema kasuks oleva kontojäägina.

V.L. vaidlustas selle otsuse ning pärast tema surma jätkasid kaebajad siseriiklikku menetlust tema asemel. Nende nõue jäeti rahuldamata mitmes siseriikliku kohtuastme menetluses, sealhulgas ka Sloveenia Konstitutsioonikohus poolt.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad konventsiooni protokollile nr 1 artiklile 1. Nad kurdavad, et vaatamata Ališići rakendusseaduse jõustumisele ei ole nad ikka veel suutnud tagasi saada oma surnud sugulase tehtud „vanu“ välisvaluutasääste.

EIK seisukohad

Konventsiooni protokollile nr 1 artikkel 1

(1) Kas käesolevat vaidlust tuleks eristada Ališić kohtuasjast?

Ališić kohtuasjas leidis EIK, et „vanade“ välisvaluutasäästudega seotud nõuded jäid kehtima ka pärast Sotsialistliku Föderatiivse Jugoslaavia Vabariigi (SFRY) lagunemist ning et Sloveenia säilitas kontrolli ja vastutuse Ljubljana Banka Ljubljana (LBL) üle, mis haldas Sarajevo filiaali, ning seetõttu jäi ta vastutavaks selles filiaalis hoiustatud „vanade“ välisvaluutasäästude eest.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

Lisaks märkis EIK selles otsuses, et artikli 46 kontekstis osutatud üldmeetmed ei kehti nende isikute suhtes, kes – olles samas olukorras kui vastavad kaebajad – olid oma „vanad“ välisvaluutasäästud juba täielikult kätte saanud. Sellisteks olid näiteks isikud, kes said oma säästud välja võtta humanitaarkaalutlustel, kasutasid neid erastamisprotsessis Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsioonis (FBH) või kelle säästud maksti välja LBL-i Zagrebi ja Skopje filiaalides vastavalt Horvaatia ja Makedoonia valitsuste poolt. EIK märkis, et Serbia ja Sloveenia võivad sellised isikud oma tagasimakseskeemidest välja jätta. Samuti, kui isikule oli tagasi makstud ainult osa tema „vanadest“ välisvaluutasäästudest, vastutasid need riigid ülejäänud osa eest.

Seega, kuigi käesolevate kaebajate esitatud kaebused on oma olemuselt sarnased kohtuasjas Ališić esitatud kaebustega, puudutavad need erinevaid faktilisi asjaolusid. Kohtuasjas Ališić ei olnud kaebajate säästudega seotud nõudeid kantud üle FBH erastamise erikontodele, kuna need säästud ei kuulunud 1997. aasta nõuete lahendamise seaduse kohaldamisalasse ning kaebajad olid kogu aeg säilitanud oma säästude summa pangakontode jäägina. Pärast kohtuotsuse rakendamist Sloveenias kaasati sellised säästud tagasimakseskeemi. Kuid nõuete ülekandmisele allutatud säästud – sealhulgas kaebajate eelkäija omad – sellesse skeemi ei kuulunud - V.L.-i säästud kuulusid 1997. aasta nõuete lahendamise seaduse kohaldamisalasse.

Sellest tulenevalt ei käsitlenud EIK Ališić kohtuasjas nõuete ülekandmise mõju LBL-i vastutusele ning sellest tulenevalt Sloveenia vastutusele – küsimust, mis on käesolevas asjas keskse tähtsusega.

EIK märkis ka, et Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee, leides, et kõik meetmed, mida Sloveenial tuli Ališić kohtuasjas artikli 46 lõike 1 alusel rakendada, olid vastu võetud, rõhutas selgesõnaliselt, et selle kohtuasja lõplik resolutsioon ei mõjuta kuidagi kohtu järeldusi tulevastes asjades, mis käsitlevad vastutust LBL-i Sarajevo filiaalis hoitud ja Bosnia ja Hertsegoviina õigusaktide kohaselt erastamiskontodele üle kantud hoiuste tagasimaksmise eest.

Seetõttu leidis EIK, et kaebajate kaebus põhineb teatavatel asjakohastel faktilistel ja õiguslikel asjaoludel, mis ei olnud Ališić kohtuasjas esitatud kaebuste aluseks ning mida tuleb seetõttu uuesti hinnata.

(2) Vastavus protokolli nr 1 artiklile 1

Arvestades siseriiklike kohtute põhjalikku analüüsi asjakohase siseriikliku õiguse kohta ning nende üksikasjalikku põhjendust, ei näinud EIK põhjust järeldada, et seaduslikkuse põhimõtet ei oleks järgitud. Lisaks, nagu leiti Ališić kohtuasjas, tegutsesid SFRY õigusjärglasriigid avalikes huvides, kui nad võtsid meetmeid „vanade“ välisvaluutasäästude kontrollimatu väljavõtmise vältimiseks, eesmärgiga kaitsta oma pangandussüsteeme ja rahvamajandust. Samad eesmärgid õigustasid ka piiranguid meetmetele, mille eesmärk oli „vanade“ välisvaluutasäästude hoiustajatele nende säästude tagasimaksmine või kompenseerimine.

Seetõttu analüüsis EIK, kas vastustajariiki saab pidada vastutavaks kaebajate „vanade“ välisvaluutasäästudega seotud nõuete välja maksmata jätmise eest.

Arvestades Ališić kohtuasjas esitatud kaalutlusi, leidis kohus, et V.L.-i säästud võisid algselt kuuluda vastustajariigi vastutusalasse. Siiski tuli hinnata, kas see vastutus püsis, arvestades asjaolu, et tema säästudega seotud nõue kanti 1997. aasta nõuete lahendamise seaduse alusel Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni erastamiskontole, ning kas vastustajariigil oli seega kohustus – tulenevalt konventsioonist, mille Sloveenia ratifitseeris 1994. aastal – need säästud tagasi maksta.

Mis puudutab kaebajate ja kolmandate isikute viidatud otsuseid, mille olid teinud Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni Konstitutsioonikohus, Bosnia ja Hertsegoviina Konstitutsioonikohus ja

Sarajevo Munitsipaalkohus, siis leidis kohus, et need otsused ei paista olevat muutnud kehtetuks juba toimunud nõuete ülekandeid.

Erastamissertifikaatide skeemi reguleerimine ja toimimine ning Bosnia ja Hertsegoviina erastamisprotsess laiemalt kuulusid selle riigi siseriiklikku pädevusse. Nagu märgiti ka Ališići lahendis, ei takistanud riikidevahelised õigusjärgluse läbirääkimised õigusjärglasriikidel võtta riigisisesele tasandil meetmeid „vanade“ välisvaluutasäästude hoiustajate huvide kaitseks. Käesolevas asjas oli oluline see, et kui sellised meetmed olid vastu võetud – eriti juhul, kui need vabastasid pangad nende lepingulistest kohustustest hoiustajate ees –, ei saanud panka, kust nõuded olid üle kantud, pidada vastutavaks nende meetmete võimaliku ebapiisavuse eest.

Samuti ei ole väidetud, et vastustajariik kannaks mingit vastutust Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni erastamisskeemi ja sellega seotud sertifikaatide regulatsiooni või haldamise võimalike puuduste eest seoses mõjutatud isikute omandiõiguste kaitsega. Samuti ei saa teda pidada vastutavaks selle eest, et nõuete ülekandmine toimus ilma vastavate hoiustajate nõusolekuta – ülekandmine viidi läbi Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni õigusaktide alusel ning selle teostas FBH ametiasutuste loodud pank – Ljubljana Bank Sarajevo – ilma Ljubljana Banka Ljubljana (LBL) osaluseta.

Seega leidis kohus, et Sloveeniat ei saa pidada vastutavaks LBL-i Sarajevo filiaalis hoiustatud „vanade“ välisvaluutasäästude eest pärast seda, kui nendega seotud nõuded olid üle kantud FBH erastamisametkondade hallatavatele erastamise erikontodele. Seetõttu ei olnud Sloveenia vastutav kaebajate suutmatuse eest selliseid sääste vabalt kasutada. Seda küsimust käsitleti põhjalikult siseriiklikes menetlustes, milles V.L. ja hiljem ka kaebajad said täiel määral osaleda. Siseriiklikud otsused, millega nende nõue rahuldamata jäeti, põhinesid tugevatele põhjendustele, millest mitmeid kohus oma arutluskäigus toetas.

Kohus märkis samuti, et vastustajariigi vastutust V.L.-ile LBL-i Sarajevo filiaalis hoiustatud „vanade“ välisvaluutasäästude välja maksmata jätmise eest ei saa tuvastada isegi ajavahemiku osas, mis jäi Sloveenia poolt konventsiooni ratifitseerimise (28. juuni 1994) ja nende säästude erastamiskontole ülekandmise (24. aprill 1998) vahele. Sellel perioodil oli vastutus nende säästude eest sõnaselgelt üle võetud Bosnia ja Hertsegoviina pangale – Ljubljana Bank Sarajevo – ning see vastutuse ülevõtmine eemaldati kohturegistrist alles 2004. aastal, pärast seda, kui säästud olid juba üle kantud FBH erastamiskontole.

EIK ei tuvastanud protokolli nr 1 artikkel 1 rikkumist.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

5. märts 2026

Lahend nr 38066/18 – sunnitöö ning diskrimineerimiskeeld

Petrov vs. Moldova Vabariik

Artikkel 4 ning artikkel 3 koostoimes artikliga 14

Asjaolud

Aastatel 2006–2021 kandis kaebaja vanglakaristust erinevates vanglates. Ta kaebas, et teda sunniti töötama ilma tasu saamata. Samuti kurtis ta oma kinnipidamistingimuste ja väidetava diskrimineerimise üle, mille osaliseks ta sai väidetavalt oma „heidiku“ staatuse tõttu vangide mitteametliku hierarhia madalaimas kategoorias. Vanglaasutused ning siseriiklikud kohtud jätsid tema kaebused rahuldamata.

EIK-sse pöördudes tugines ta mitmele konventsiooni artiklile, sealhulgas artiklile 3 (ebainimliku või alandava kohtlemise keeld) koostoimes artikliga 14 (diskrimineerimise keeld) ning artikliga 4 (sunnitöö keeld). Samuti tugines ta konventsiooni artiklile 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), väites, et tal oli võimatu vangla kirikus käia.

EIK seisukohad

Artikkel 3 koostoimes artikliga 14

(1) Asjaolude tuvastamine

EIK pidas tuvastatuks esiteks, et kaebaja kuulus vangide mitteametliku hierarhia madalaimasse „kasti“, ning teiseks, et ta oli tõepoolest allutatud vähemalt füüsilisele ja sotsiaalsele eraldamisele. Ta ei saanud kasutada teatud vanglaressursse ning pidi tegema alandavaid töid, mille teised vangid talle tema „heidiku“ staatuse tõttu peale surusid.

(2) Kas raskusastme lävend oli saavutatud?

Seoses „heidikutest“ vangide füüsilise ja sotsiaalse eraldamisega oli kaebaja olukord sisuliselt sarnane kohtuasja [D vs. Läti](#) kaebaja olukorraga. Järgides samasugust lähenemist ka käesolevas asjas, leidis EIK, et koos alandavatele töödele määramise ja põhiliste vanglaressursside kasutamise keelamisega põhjustasid kaebaja stigmatiseerimine ning füüsiline ja sotsiaalne eraldamine tema kuulumise tõttu „heidikute“ vangirühma talle vaimset ärevust ja füüsilisi kannatusi, mis pidid ületama kinnipidamisega paratamatult kaasneva kannatuse taseme, kuigi teda ei olnud füüsiliselt väärkoheldud. Selline olukord, mida kaebaja pidi taluma aastaid, kujutas endast alandavat kohtlemist ning seega oli saavutatud raskusastme lävend, mis toob juhtumi artikli 3 koostoimes artikliga 14 kohaldamisalasse.

(3) Riigi positiivne kohustus kaitsta kaebajat väärkohtlemise eest ilma diskrimineerimiseta

Arvestades, et vangide mitteametlike hierarhiate nähtus oli Moldova vanglates laialt levinud ja hästi dokumenteeritud, leidis EIK, et ametivõimud, keda kaebaja oli korduvalt oma allutatud seisundist teavitanud, ei saanud olla teadmatutes riskides, millega kaebaja kokku puutus.

Riigisisesed ametiasutused ei olnud rakendanud ühtegi meetet, et vähendada kaebaja haavatavust. Samuti ei võimaldanud miski kohtul järeldada, et olemas oleksid tõhusad mehhanismid vangide mitteametlike hierarhiate üldisema probleemi lahendamiseks. Seega ei olnud siseriiklikud asutused rakendanud piisavaid meetmeid, et kaitsta kaebajat kohtlemise eest, mis oli seotud tema kuulumisega „heidikute“ rühma.

Kohus leidis, et kaebaja kuulumine sellesse rühma asetas ta teistest vangidest erinevasse olukorda. See staatus mõjutas peaaegu kõiki tema igapäevaelu aspekte vanglas ning oli lahutamatult seotud tema isikliku olukorra ja olemasoluga kinnipidamise ajal.

EIK leidis, et tänapäevases demokraatlikus ühiskonnas, mis põhineb inimväärikuse austamisel, ei saa objektiivselt õigustada ühtegi erinevat kohtlemist, mis põhineb sunniviisilisel kuulumisel madalaimasse „kasti“, mille liikmeid dehumaniseeritakse ja kelle inimlikku olemasolu ei tunnustata.

Kohtu hinnangul näitas eespool nimetatud tegurite koosmõju selgelt, et ametivõimude tegevusetus ei olnud pelgalt suutmatust kaitsta kaebajat vanglas alandava kohtlemise eest, vaid tegelikult sellise kohtlemise talumine või isegi heakskiitmine, mis peegeldas tema suhtes diskrimineerivat hoiakut, mis oli motiveeritud tema staatusest vangide mitteametlikus hierarhias. Käesoleva asja materjalid näitasid samuti, et ametivõimud olid täielikult teadlikud mitteametlike vanglahierarhiate probleemi tõsidusest

ja ulatusest Moldova vanglates ning selle diskrimineerivast mõjust vangidele, keda peeti „heidikuteks“, kuid ei olnud midagi teinud selle lahendamiseks.

EIK tuvastas artikkel 3 koostoimes artikliga 14 rikkumise.

Artikkel 4

(1) Asjaolude tuvastamine

EIK pidas tuvastatuks, et vangistuse ajal tegi kaebaja rasket ja mõnes mõttes alandavat tööd (vangikongide renoveerimine, raskete koormate kandmine, tualettide puhastamine, prügikastide ja jäätmete kogumine vanglas jne) ning et need ülesanded olid talle kohustuslikud tema „heidiku“ staatuse tõttu vangide mitteametlikus hierarhias. Vanglaametnikud teadsid kaebaja „heidiku“ staatusest ega saanud olla teadmatutes sellest, et sellist tööd tegid üldjuhul „heidikutest“ vangid. Lisaks ei saanud ametiasutused, kelle kohustuste hulka kuulus vangide järelevalve, olla teadmatutes tööst, mida kaebaja tegelikult tegi. EIK järeldas sellest, et töö oli kaebajale peale surutud vangla administratsiooni nõusolekul.

Eeltoodut arvestades otsustas EIK käsitleda käesolevat kaebust riigi positiivsete kohustuste seisukohast kaitsta kaebajat sunniviisilise või kohustusliku töö eest.

(2) Kas kaebaja tehtud töö oli „sunniviisiline või kohustuslik töö“?

Kaebaja tehtud töö oli talle määratud mitteametliku „käitumiskodeksi“ alusel, millele ta allus oma „heidiku“ staatuse tõttu, ning selle „kodeksi“ eiramine oleks kaasa toonud teiste vangide kättemaksu. Kaebaja ei väitnud, et tema suhtes oleks kasutatud tegelikku vägivalda, kuid kohus leidis, et juhtumi asjaolusid arvestades esines reaalne oht selliseks vägivaldaks kaasvangide poolt või täiendavaks alandavaks kohtlemiseks juhul, kui ta oleks keeldunud talle määratud ülesandeid täitmast. Seda füüsilist ja vaimset sundi arvestades leidis kohus, et kaebaja tegi tööd „karistuse ähvardusel ning ilma et ta oleks end selleks vabatahtlikult pakkunud“.

(3) Kas kaebaja tehtud töö kuulus konventsiooni artikli 4 lõike 3 punkti a alla?

Järgides sama lähenemist nagu kohtuasjas [Meier vs. Šveits](#), leidis kohus, et asjaolu, et kaebajale tema staatuse tõttu vangide mitteametlikus hierarhias peale pandud töö eesmärk oli teda karistada ja alandada, et puudusid tõendid selle kohta, et töö – mis oli füüsiliselt raske ja/või alandav – oleks olnud sobiv kaebaja tervisliku seisundi ja füüsiliste võimete seisukohast, ning et töö jaotati vangide vahel võrdselt, lähtudes kuulumisest mitteametliku vanglahierarhia madalaimasse „kasti“, oli piisav järeldamaks, et kõnealune töö jäi väljapoole selle valdkonna „tavapäraseid“ piire. Seetõttu järeldas kohus, et kaebaja tehtud tööd ei saa käsitada kui „kinnipidamise tavapärase korras nõutavat tööd“ ning see kuulub seega konventsiooni artikli 4 lõike 3 punkti a kohaldamisalasse. Järelikult kujutas see endast „sunniviisilist või kohustuslikku tööd“ konventsiooni artikli 4 lõike 2 tähenduses.

(4) Vastustajariigi positiivsed kohustused konventsiooni artikli 4 alusel?

Nagu ka artikli 3 koostoimes artikliga 14 käsitlemisel, märkis kohus, et käesolevas asjas olid ametivõimud täielikult teadlikud kaebaja individuaalsest olukorrast ning mitteametlike vanglahierarhiate üldise probleemi tõsidusest, kuid nad ei rakendanud ühtegi meetet, et kaitsta teda „sunniviisilise või kohustusliku töö“ eest, mis oli seotud tema kuulumisega „heidikute“ rühma.

(5) Järeldus

Vastustajariik ei olnud seega täitnud oma positiivseid kohustusi kaitsta kaebajat artikli 4 lõikega 2 keelatud kohtlemise eest. EIK tuvastas artikkel 4 rikkumise.

Artikkel 9

Konventsiooni artikli 9 alusel väitis kaebaja, et tal oli võimatu vangla kirikusse käia. Seda öeldes ja arvestades juhtumi fakte, poolte esitatud seisukohti ja eespool esitatud järeldusi, leidis EIK, et ta on uurinud käesolevas taotluses tõstatatud peamisi õigusküsimusi ning seetõttu ei ole vaja teha eraldi otsust kaebuse vastuvõetavuse ja sisu kohta konventsiooni artikli 9 alusel.

Artikkel 41

Kaebaja ei ole õiglase hüvitise nõuet esitanud. Seetõttu leidis kohus, et talle ei ole vaja selles osas mingit summat määrata.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)